

גליון תשפ"א • ערש"ק פרשת שלח

לקחאת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

.....
"הנפילים" – בני אדם או בני מלאכים?

.....
מדוע התפלל משה רק על יהושע?

.....
גדר חומרת ע"ז כנגד כל התורה

.....
חוסר הוודאות מטריד האדם במאוד

קובץ זה יוצא לאור
לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד
זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א
תנצב"ה

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

לקראת שבת

ברוחניות בהעבודה דתורה ותפלה הנה אם אין לו סדר קבוע ומיוחד הרי מתבטל ממלאכתו וחסרה לו פרנסת נפשו.

והן ה"מים רבים" דריבוי מחשבות אשר בלב איש ואיש, דשרש הענין בזה הוא כמאמר "מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה", דלהיות אשר דעתם קצרה לזאת הנה הצרכים המה מרוכים.

"דעתם קצרה"

דהנה 'דעת' הוא 'התקשרות' ו'דעתם קצרה' הפירוש דאין ההתקשרות אמיתי כדבעי להיות, וכמו בענינים גשמיים דכאשר דעתו רחבה והיינו שהוא מקושר אל האמת הוא, דכתיב "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", דיודע את האמת כמו שהוא, שהעיקר היא ברכת ה' וזאת רק זאת תעשיר, ולא נצטווה אלא לעשות 'כלי' אל הברכה העליונה, והוא לעשות איזה עסק, אשר העסק ההוא הוא כלי שישרה בו הברכה העליונה, והכלי תהי' כלי טהורה, והיינו שתהי' ע"פ התורה, ואז צרכיו מועטים. דהלא הוא ית' הנותן כח לעשות חיל והוא אינו צריך אלא לעשות כלי בלבד, להיות שהפרנסה היא לחם הארץ, וע"כ צריכים עשיית הכלי, אבל אין לו שום יגיעה בזה, ומכל שכן דאינו שייך שיהי' לו איזה טרדה ובלבול.

אבל כאשר דעתו קצרה, והיינו שההתקשרות שלו בהאמת אינו כדבעי, ואז הרי צרכיו מרוכים, דהרי נדמה לו שצריך לסייע ח"ו בהשפעת הברכה, והוא ההתעסקות שלו בעניני העסק ע"י יגיעה ותחבולות, ובמילא צרכיו לרגלי העסק מרוכים ביותר והוא מוטרד ומבולבל מאד, דלא מיבעי דאין לו זמן על קביעות עתים לתורה אלא דגם אינו יכול להתפלל בזמנו ועתו, ומכ"ש להתפלל במתינות להשמיע לאזניו מה שהוא מוציא בפיו, לפי שנפשו מבולבלה עליו ומוטרד בהריבוי מחשבות.

תורה ותפילה

והנה בכדי שיהי' דעת האדם בבחינת 'דעת רחבה' הוא ע"י העבודה בתורה ותפלה. והעיקר הוא העבודה דתפלה.

דהנה תפלה היא התקשרות וע"י העבודה בתפלה (גם באיש הפשוט שמתפלל ע"ד הפשוט כפי כחו) הנה מעורר רחמים להיות לו דעת רחבה. ועי"ז נעשים צרכיו מעוטים ונמשך לו ההשפעה העליונה במדה מרובה...

[יעיין במקור הדברים – המשך ביאור הענין]

[[]^{ספר המאמרים תש"ז עמ' 215-214)}

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת שֹׁה, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשפא), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שכתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת לְמוֹדעִי, שְבִדְרָךְ כִּלָּא הוּבְאֵר הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור 'חידושי סוגיות', שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש לְהִיפֵךְ, אֲשֶׁר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם ע"ל אחריות המערכת בַּלְבַּד, ושגיאות מי יבין.

וע"ל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויובֵלֵ לְעֵמוּד בעצמו ע"ל אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, כמהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שכתא טבא,
מכון אור החסידות

תוכן עינים

מקרא אני דודש..... **ב**

מדוע לא הועילה תפילתו של משה להציל את המרגלים?

מהו החידוש בפסוק "וישובו ולינו עליו את כל העדה", הרי "כבר השמיענו" הכתוב ענין זה? / מדוע מסכם הכתוב את חטאם של המרגלים בכך שהלינו על משה, ולא מודגשת תלונתם על הקב"ה? / יבאר את הטעם לזה שמתו המרגלים מיד, שהוא מצד תלונתם על משה רבינו, כי "אין קטיגור נעשה סניגור"

[[]^{ע"פ לקטי שיחת ח"י עמ' 44 ואילך)}

פנינים ☪ **עיונים וביאורים קצרים**..... **ה**

"**הנפילים**" – **בני אדם או בני מלאכים?** [[]^{ע"פ לקטי שיחת חכ"ח עמ' 85 ואילך)}

בגדר "וראיתם אותו" [[]^{עניין בארובה לקטי שיחת חל"ג עמ' 99 ואילך)}

ייגה של תודה..... **ו**

חביבות ה"טף" ש"מפרר" את התורה ומצוותי'

ה'תינוק' מפרר יותר ממה ש"אוכל" בתומ"צ / המרגלים יראו שלא "יתפוררו" להם התורה ומצוותי' / עבודת ה"טף" – יקרה מאוד בעיני ה' / לימודו הפשוט של התינוק חביב יותר מבניין בית המקדש

[[]^{ע"פ לקטי שיחת ח"ב עמ' 581 ואילך. תורת מנחם חל"א עמ' 69 ואילך)}

פנינים ☪ **דרוש ואגדה**..... **ט**

מדוע התפלל משה רק על יהושע? [[]^{ע"פ לקטי שיחת ח"ב עמ' 320 ואילך)}

זכירת המצוות תלו' בטלית [[]^{ע"פ לקטי שיחת ח"ב עמ' 324 ואילך)}

חידושי סוגיות..... **י**

ג' ענינים בחומרת ע"ז כנגד כל התורה

יבאר החילוק בין הלשונות שמצינו בזה ברש"י על הש"ס, בספרי וברש"י על הכתובים

[[]^{ע"פ לקטי שיחת חל"ח עמ' 53 ואילך)}

תורת חיים..... **יד**

ומה יאמרו התלמידים?

דרכי החסידות..... **טו**

ספיקות המבלבלים

המחבר מודפס לזכות
הרה"ת משה וונגו
ראה שיחיו בייטלמאן
לחיים מאושרים בכל
בגשמות וברוחניות

המחבר מודפס
לעילוי נשמת
האישה החשובה מרת
רוחמה חי' פרומא ע"ה
בת יב"חט"א ר' דוב
ביטריצקי
ולזכות משפחה שחיו

ספיקות המבלבלים

[ענין] הספיקות הוא שאינו יודע דבר ברור אם לעשות באופן כך או באופן אחר והיינו שהוא מסופק בהדבר ואינו יכול לשית עצות בנפשו איך יעשה והוא מוטרד מזה גופא

הספק עצמו מטריד במאוד

"מים רבים" בעבודה הם טרדות ודאגת הפרנסה ומחשבות בני אדם בעניני עולם הזה בכלל, וכמ"ש "רבות מחשבות בלב איש", דבלב איש ואיש הרי ישנם הריבוי מחשבות שהם מבלבלים ומטרידים את האדם ביותר.

והם הם המייגעים את האדם ביותר (זיי פארמאטערן דעם מענטשן). דהעיקר הוא מה שמטילים ספיקות בכל דבר ודבר. אם כה הוא או כה הוא. וזה מטריד מאד ומבלבל את נפש המשכלת עד שהוא תמיד מבלבל ומוטרד, ואין לו שום מנוחה כלל. וזה מכביד עליו יותר מכל כובד.

דגם בדבר הכבד הרי יש לו מנוחה. וכמו באיזה זמן אשר יש לאדם איזה כובד ח"ו, תקופה קשה ("א שווערע צייט"), אבל יודע דבר ברור ומוחלט, הנה לא יוכבד לו כ"כ מאחר שידוע הוא דבר ברור, ואין לך שמחה גדולה מהתרת הספיקות. הנה בהיתר הספק הרי יש לו מנוחה ודעתו מיושבת עליו ואין נפשו השכלית מתגעגעת אנה ואנה.

אבל [ענין] הספיקות הוא שאינו יודע דבר ברור אם לעשות באופן כך או באופן אחר, והיינו שהוא מסופק בהדבר ואינו יכול לשית עצות בנפשו איך יעשה והוא מוטרד מזה גופא,

דלכך זאת שבעת שהוא עושה מלאכתו אין דעתו מיושבת עליו, ממילא הנה דבר מלאכתו אינו כדבעי, אלא עוד יותר אשר הטרדא והספיקות מבלבל אותו מלעשות מלאכתו ואינו עושה מאומה ואינו משיג צרכו וחסר לו בפרנסתו ומוסיף לו יגון על יגונו,

וכשם שהוא בגשמיות כך, דע"י הספיקות והבלבול מתבטל ממלאכתו, הנה כמו כן הוא

מדוע לא הועילה תפילתו של משה להציל את המרגלים?

מהו החידוש בפסוק "וישובו וילינו עליו את כל העדה", הרי "כבר השמיענו" הכתוב ענין זה? / מדוע מסכם הכתוב את חטאם של המרגלים בכך שהלינו על משה, ולא מודגשת תלונתם על הקב"ה? / יבאר את הטעם לזה שמתו המרגלים מיד, שהוא מצד תלונתם על משה רבינו, כי "אין קטיגור נעשה סניגור"

בפרשתנו מסופר באריכות אודות המרגלים אשר נשלחו לארץ ישראל, ובחזרתם סיפרו לבני ישראל בגנות הארץ, על כל הפרטים שבדבר; וסמוך לסוף הענין מספר הכתוב על העונש שבו נענשו המרגלים: "והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ, וישובו וילינו עליו את כל העדה, להוציא דבה על הארץ. וימותו האנשים, מוציאי דבת הארץ רעה, במגפה לפני ה'." (יד, לו-לז).

והנה, זה שמספר כי "וימותו... במגפה לפני ה'" - מובן החידוש שבדבר; אבל האריכות שבפסוק לפני זה - "והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ, וישובו וילינו עליו את כל העדה, להוציא דיבה על הארץ" - דורשת ביאור, דלכאורה אין בזה כל חידוש לגבי מה שידענו כבר מכל המשך הפרשה, ומאי קמ"ל?!

וכן באמת הקשה באור החיים (וכן באלשיך ועוד), וז"ל: "כל הכתוב מיותר, שכבר השמיענו כי משה שלח האנשים וגו' וכל מה שאמר הכתוב"!

ומבאר, שנתכוון הכתוב באריכות זו להודיע הטעם שמתו המרגלים מיד: "כי לצד שרצה לומר הכתוב המשפט שנעשה בהם תיכף ומיד, ויאמר האומר - והלא מדת 'ארץ אפים' ישנה גם לרשעים, ולמה לא האריך ה' אפו קצת לאלו? לזה סידר הפלגת חטאם שמנעו אריכות אפים".

וכמו שמפרט האור החיים, כיצד באריכות לשון הכתוב מבוארים פרטים שונים המוסיפים ומפליגים את חטאם של המרגלים, עיין בדבריו; אמנם (כמו שיראה המעיין) ביאורו מתאים יותר בדרך הרמז, ויש להוסיף ולהטעים הדברים גם בדרך הפשט, "פשוטו של מקרא", וכדלקמן.

ומה יאמרו התלמידים?

התלמיד רגיש וקולט כל פרט

...בשטח החינוך בפרט, חשוב ביותר שכל העובדים בו יעבדו מתוך שביעות רצון והסכמה מלאה ולא בדרך הכרח, כיון שהתלמיד רגיש הוא ומגיב לא רק על דברים וענינים שבגלוי אלא גם על רגש הלב של המורה והמנחה, מצב רוחו, היחס שלו וכו'.

ובודאי לדכוותי דמר האריכות אין בה צורך.

(אגרות קודש חב"ז עמ' רפב)

אסור לערב התלמידות תחי' בהחילוקי דעות שאפשריים להיות בין חברי הנהלה - שהרי זה בניגוד גמור להחינוך שעליהן לקבל.

(אגרות קודש חב"ז עמ' כג)

לא לומר ביקורת על המחנכים בפני התלמידים

קבלתי מכתבו בהנוגע לביקורו בבי"ס... ונהייתי מזה. ובודאי ימשיך ויבקר [ויפקח על המתרחש] גם בשאר בתי הספר, ויודיע ממצבם.

ובודאי למותר לעוררו שהביקור יהי' בדרכי נועם ושלום, מבלי לעורר רעש על אתר, ועל אחת כמה וכמה בפני התלמידים - אם גם ימצאו שם ענינים שאינם מתאימים לפי דעתו, כי הרי מוכרח שהתלמידים ידעו וישמעו לקול המלמד והמורה שלהם.

(אגרות קודש חב"ז עמ' רעט)

שביתת המורים, ומה יאמרו התלמידים?

חבר המורים...

שלום וברכה!

במענה על מכתבם... הנה מרוב צערי ממנהר אני להשיב עליו מבלי לחכות על התור, וסיבת הצער הוא תוכן מכתבם אשר כיון שהנהלת... חייבת סכום להמורים, הודיעו להנהלה אשר ימעטו בשעות הלימוד עד שיתחילו לשלם להם המגיע, והצער בזה מובן:

א) ממיעוט שעות הוראה טובלים התלמידים- ות בני ובנות ישראל כשרים, ואם אפילו עשתה הנהלת... איזה אי צדק בזה, אין כל הצדקה לענוש את התלמידים-ות, ובפרט עונש כזה, שלא תמיד אפשר לתקנו, כי הזמן הוא אבדה שאינה חוזרת בכלל, ובפרט שעות החינוך של ילדים וילדות שכל שעה במשך זמן החינוך שקולה היא כנגד משך זמן כמה פעמים ככה בזמן בגרות האדם, כמובן.

ב) מובטחני שגם בעיניהם ברור שלא עשתה הנהלת... איזה דבר בזדון, ופשיטא שאם היו מעות בקופה או אם הי' אפשר בקל להשיג מעות, הרי גם חברי הנהלה שבעי רצון היו לסלק החובות, ואם יש מקום לאמר לשלם מדה כנגד מדה אין מקום לומר לענוש במזיד על מה שעשה פלוני-בן-פלוגי בשוגג או באונס...

ד) העולה על כולנה הוא ההירוס בהשקפת עולמם של המחנכים שלהם בראותם שבשביל תביעה גשמית לר' פלוני או לעסקן צבורי פלוני עושים עוול לעשיריות תלמידים ותלמידות, וכיון שזהו הנהגת המורה שלהם והמחנכם בעינינים של יהדות ומדות טובות - הרי אינו מובן מפני מה לא ינהגו המחנכים בדרכים כאלו ש"טוביא" חטא וזיגוד מינגד", והרי ידוע בהענין ד"שאל" באחד ועלתה לו, ודוד בשתים ולא עלתה לו" כי חטאו של שאול הי' בהענין שהוא הי' תפקידו ומשרתו, היינו בעניני מלכות, משא"כ חטאו של דוד אף שמצד עצמן היו חמורים יותר לא היו בתפקידו, ובלשון החסידות - עיקר שליחותו בעלמא דין, ומפני טעם זה מובן ג"כ אשר זה עצמצמו בהשעות דלימודי חול אין בזה נפקא מינה בהיזק דפעולה זו, ונוסף ע"ז הענין שבשעות הנוספות ילכו התלמידים-ות בטל וכו'.

(אגרות קודש חב"ז עמ' נה-ו)

(1) פסחים ק"ג, ב.

(2) יומא כב, ב.

לקראת שבת

ה

ב. כד דייקת בפסוק הנ"ל, אף שבכללות לא נראה כאן חידוש לגבי כל מה שידוע מהמשך הפרשה, הרי בפרטיות יש בפסוק זה הדגשה מיוחדת שלא מצינו (כ"כ) לפניו:

בדברי הקב"ה למשה ואהרן אודות המרגלים נאמר (יד, כז) - "עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מצינים עלי", והיינו, שהתלונה שהלינו המרגלים היתה על הקב"ה. וכן הוא בהמשך הענין (יד, לה) - בנוגע לכל שאר בני"י שהושפעו מהמרגלים: "אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי";

אמנם בפסוק כאן מדגיש את התלונה כנגד משה רבינו: "והאנשים אשר שלח משה... וילינו עלי את כל העדה!"

ואף כי אין לחדד שבפועל הלינו גם על משה, כמו שנאמר לפניו (יד, ב): "וילוננו על משה ועל אהרן כל בני ישראל" - הרי: (א) שם נזכרו משה ואהרן ביחד, ואילו כאן משה בלבד. (ב) סוף סוף, פשוט שעוון התלונה על הקב"ה חמור יותר מהתלונה על משה, ואיך יתכן שהכתוב כאן (שבא בתור "סיכום" לחטא המרגלים וכהקדמה לעונשם) מדגיש דוקא את התלונה כנגד משה, ואינו מזכיר את העיקר, זה שהתלוננו כנגד הקב"ה?!

ג. וי"ל בביאור הענין:

בהפסוקים שלפניו מבואר איך שחרה אף ה' בבני ישראל, עד שאמר "אכנו בדבר ואורישנו" (יד, יב) - ואעפ"כ, פעל משה על ידי תפלתו שאמר הקב"ה "סלחתי כדבריך" (שם, כ), שלא ימותו מיד, אלא במשך הארבעים שנה לאט, ו"לא מת אחד מהם פחות מבן ששים" (פרש"י שם, לג);

ומעתה צ"ב, למה לא הועילה תפלתו של משה גם בנוגע להמרגלים, והם מתו תיכף ומיד?! [ולהעיר, שבמדרישי חז"ל מבואר שלא מתו המרגלים באותו היום ממש (סוף מגלת תענית. טושר"ע אור"ח סי' תקפ ס"ב. וראה בנ"כ שם); אבל לפי "פשוטו של מקרא" מובן שמתו מיד באותו היום, כמוכח למעין בהמשך המקראות (ראה תשובות הרא"ש - הובא בבית יוסף וב"ח אור"ח שם)].

וכדי ליישב זה מוסיף הכתוב כהקדמה לזה ש"וימותו האנשים", אשר "והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ וישבו ויצינו עלי את כל העדה", היינו, שהם נתכוונו לחלוק על משה עצמו -

ולכן לא הועיל משה בתפלתו לפעול בעדם, וכהכלל שכבר למדנו בדברי רש"י לעיל (אחרי טז, ד), והיינו שכן הוא גם לפי "פשוטו של מקרא": "אין קטיגור נעשה סניגור"; ועוד זאת, שדנים לאדם "מדה כנגד מדה" (פרש"י נח ז, יא. יתרו יח, יא. נשא ה, כד. פרשתנו יד, לו. ועוד).

ואף שגם בני ישראל הלינו על משה, וכמו שכתוב: "וילוננו על משה... כל בני ישראל" - הרי לא נתכוונו בזה לחלוק על משה עצמו, אלא שחששו רק שמביא אותם "לנפול בחרב"; אמנם המרגלים נתכוונו לחלוק על משה עצמו, כדברי הכתוב כאן.

[ולדרכנו יתבאר גם אריכות לשון רש"י בפירושו עה"פ: "וכששבו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה בהוצאת דבה אותם אנשים וימותו" - שהתחבטו המפרשים בכוונתו; ועפהנ"ל

י"ל שנתכוון בזה להדגיש שחטאו המרגלים כנגד משה עצמו, ועוד חזון למועד בעז"ה להאריך בזה].

ד. והנה, לפי מה שנתבאר, שתלונת המרגלים היתה כנגד משה עצמו, יומתקו גם דברי רש"י בריש הסדרה, וז"ל:

"למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחי, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר".

ויש לדייק בלשונו – "לפי שלקתה על עסקי דיבה שדיברה באחי": למאי נפקא מינה כאן במי דיברה? הרי מה שנוגע כאן – לכאורה – הוא עצם הענין שהיא דיברה דברים בלתי רצויים ונענשה, ואילו הם לא לקחו מוסר!

אלא שרש"י מדייק – להגדיל חטאם:

מרים דיברה באחי, במשה, והם לא זו בלבד שלא לקחו מוסר בכללות הענין שאין לדבר דבורים כאלה, אלא שהם דיברו על אותו אדם שדיברה היא – כי הלינו על משה עצמו (וכנ"ל).

ויש להוסיף ולבאר מדוע כותב רש"י "שדיברה באחי" – ולא "שדיברה במשה" (כלשון הכתוב (בהעלותך יב, א) "ותדבר מרים . . במשה"):

בטבע העולם, שאח אינו מקפיד על אחרותו ("חצי בשרו"), כך שאין להחשיב את דברי' של מרים על אחי' כחמורים כל כך – ואעפ"כ נענשה מרים; וא"כ, על אחת כמה וכמה שהיו צריכים אנשים אלו – שאינם "אחים" – לקחת מוסר ולהיזהר ביותר כו'.

ה. ומסיימים בטוב:

איתא בתקוני זהר (תס"ט – קיד, א) אשר "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא", ובמדרש אמרו (ב"ר פנ"ו, ז) "אין דור שאין בו כמשה".

ומובן איפוא, שכמו שהי' משה רבינו מתפלל עבור כל אחד מבני ישראל – וע"י תפילתו פעל שחיו אנשי דור המדבר (למרות חטאם) עוד שנים רבות, שבהם חיו חיים טובים בגשמיות וברוחניות, שהרי הי' להם לחם מן השמים, ומים מבארה של מרים, וענני הכבוד כו' –

כן הוא באתפשטותא דמשה שבכל דור, שהם דואגים ומתפללים עבור כל אחד ואחד מבני ישראל שבדורם, וממשיכים על ידי זה כל טוב בגשמיות וברוחניות.

כן הו"ל לפרשו בכ"ש ממה שהצריך עצמו לפרש זה בפירושו לש"ס. וע"כ יש לחדש פירוש פשוט בלשון "מגלה פנים", ד"פנים" כאן הוא ע"ד הלשון "נסביר פנים בהלכה", "מראה לו פנים" וכיו"ב (עיי' ברכות סג: עירובין יג: נד:), שהכוונה לנתינת טעם והסבר (וראה במחזור ויטרי לתלמיד רש"י שפירש כן על "מגלה פנים" האמור במשנה דאבות פ"ג מ"א), או "פנים" מלשון "אופנים" (כלשון רש"י בכ"מ בפירושו עה"ת "תרגם בפנים אחרים", "יש להרבה פנים" וכיו"ב. וגם במחזור ויטרי שם נראה שכיון גם לפירוש זה, עיי"ש היטב); ו"מגלה פנים" היינו שממציא "פנים" וטעמים (ואופנים) חדשים, שעיי"ז "מעקם" ומעוות את שכל התורה – וזהו כנגד משפטים, שהם מצות שכליות.

ומכ"ל הנ"ל יתפרש, דזה שאמרו בספרי שהעובד ע"א "פורק בה עול ומפר ברית ומגלה פנים", אין זה רק מפני שעבודה זרה

קשורה עם כפירה בה', ולכן יש בה בדרך ממילא משום פריקת עולו והפרת ברית וגילוי פנים, אלא שבמצות ע"ז עצמה יש בה ג' תכונות אלו דפורק עול מפר ברית ומגלה פנים. כלומר: מצות ע"ז מחוייבת מכל ג' הבחינות, ד"עול" "ברית" ו"פנים" (חוקים, עדות ומשפטים) – כי: האמונה בה' מוכרחת מצד השכל, והעובד ע"ז (וכופר בה') הוא "מגלה פנים", היפך השכל הישר; ונוסף ע"ז מדגיש הכתוב "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" – שקבלת מלכותו של הקב"ה היא אות וזכרון על זה שהקב"ה הוציאנו ממצרים (כענין ה"עדות" והברית); ועוד זאת – "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים", "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי" (פרש"י על הכתוב שם), שקבלת מלכותו ית' צ"ל באופן של קבלת עולו, כמו עבד המקבל עליו עול אדונו, מבלי נפק"מ אם מבין הטעם או לא כו'.

ככופר בכל התורה כולה" - וכוונתו לענין הא' הנ"ל, דכיון שכפר בנותן התורה ומצווה המצוות, הרי הוא בדרך ממילא "ככופר בכל התורה כולה". ודו"ק היטב שבפ' משפטים לשון רש"י היא "כנגד כל המצות כולן", ובפרשתנו אומר "כל התורה כולה" - כי שם ההדגשה על ההשוואה בין מצוה אחת לכל המצות, משא"כ בפרשתנו שההדגשה היא על הכפירה בתוכן כל המצות, ולכן אומר "ככופר בכל התורה כולה", שאין הכוונה רק על מעשה המצות, אלא כל עניני תורה שניתנו למשה, וכהמשך דברי רש"י שנכלל בזה גם "כל מה שנתבאו הנביאים").

אולם, עדיין שני ענינים אלה אין בהם כדי לבאר פשטות לשון הכתוב "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה", שפשטות הלשון היא, שמדובר בעבירה על "כל המצות האלה". כי מצד ענין הא' הנ"ל, שחומרתה של ע"ז "שקולה" כחומרת כל המצות כולן אין לומר "ולא תעשו את כל המצות האלה"; ואפילו מצד ענין הב' הנ"ל "שהמודה בע"א ככופר בכל התורה כולה" לא שייך לומר לכאורה שהעובד ע"א לא עשה "כל המצות האלה" [כי זהו רק ענין של אמונה בלב, שהמודה בע"א "ככופר בכל התורה כולה", אבל לא שהמודה בע"א נחשב שלא עשה "את כל המצות האלה"]. ולכן בספרי העדיפו ללמוד מכאן ענין נוסף בע"ז, שבאיסור ע"ז ישנו אותו התוכן שיש בביטול כל המצות כולן, ד"מה העובר על כל המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים אף מצוה זו פורק בה עול ומפר ברית ומגלה פנים" (ולהיות שפירוש זה הוא יותר בדרך פשוטו של מקרא, גם רש"י בפירושו על התורה העדיפו, כנ"ל. ורק בפירושו לש"ס דאזיל גם שלא לפי פשט הכתובים לא נקט (כן).

והסברת הענין, דהנה שלשה ענינים כלליים ישנם בקיום המצות, (א) קבלת עולו ית', (ב) קיום אות הברית שכרת הקב"ה עם בני ישראל, (ג) הנהגה בדרך ישרה. וי"ל שהם ג' הסוגים שבמצות - חוקים עדות ומשפטים: מטרתם של חוקים, "דברים שהם גזרת המלך" (רש"י אחרי יח, ד ועוד), היא שהאדם יקבל על עצמו עולו של הקב"ה; מצות שהן בסוג של "עדות" - שהן "עדות" וזכרון על חסדי המקום או דברים אחרים בקשר בין הקב"ה ועמו ישראל, הן בגדר שמירת "ברית" (כמו הברית שהיא אות וזכרון בין כורתי הברית); ומשפטים הם "דברים האמורים בתורה במשפט, שאילו לא נאמרו היו כדאי לאומרן" (רש"י שם), הנהגות ישרות כו'. ויש לומר, שאלה הם ג' הענינים שבספרי כאן, שהעובר על כל המצות (א) פורק עול, כנגד החוקים שהם לקבל עולו ית'; (ב) מפר ברית - כנגד העדות שהם קיום אות הברית בין ה' לישראל; (ג) מגלה פנים - יש לפרשו שמעקם את שכל התורה. דהנה בביאור "מגלה פנים" שהובא כאן רצה הרא"ם לבאר ע"פ פרש"י בכריתות ז ע"א [גבי דעת רבי "כל עבירות שבתורה.. יוה"כ מכפר (גם בלי תשובה) חוץ מפורק עול ומגלה פנים בתורה ומפר ברית בשר"] ש"מגלה פנים" היינו "דורש באגדות של דופי כגון מנשה כו" (והוא מסנהדרין צט: וספרי פרשתנו טו, ל), אבל בספרי דבי רב על הספרי כבר הקשו על פירוש זה דמה זה שייך לנדוד, "דאטו מוכרח שכל העובד ע"ז ידרוש אגדות של דופי", והביא מפירוש רבינו הלל על הספרי שפי' "ומגלה פנים בתורה דהיינו המחציף פניו בתורה שלא לקיימה" [ועד"ז מצינו בפרש"י במס' שבועות יג ע"א ועוד], אבל כיון שהדבר הובא בפרש"י על התורה שדרכו בלשון צחה וברורה בלי רמזים יל"ע אם לומר שלזה נתכוין, דאם

"הנפילים" - בני אדם או בני מלאכים?

ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים הנפילים - ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור אגוש (יג, ל. רש"י) לכאורה תמוה, הרי בפר' בראשית (ו, ד) פירש רש"י שנקראו "נפילים" לא משום שנפלו מן השמים כי אם משום שנאבדו מן העולם - "על שם שנפלו והפילו את העולם, ובלשון עברי ל' ענקים הוא", ומשמע שה"נפילים" בני אדם היו, ואינו מזכיר כלל היותם מלאכים מן השמים. ואם כן, מדוע בפרשתנו ראה רש"י לשנות ולפרש שהנפילים היו מלאכים - "מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים"?

ויש לבאר בפשטות: בפסוקים הקודמים מבואר, שכאשר תיארו המרגלים את גבורתם של יושבי הארץ אמרו "אפס כי עז העם... וגם ילידי הענק ראינו שם" (יג, כח). והוקשה לו לרש"י: מכיוון שכבר הזכירו את מוראם מילידי הענק, מדוע חזרו והזכירו שוב "ושם ראינו את הנפילים וגו'?"

ועל כן פירש רש"י, שה"נפילים" שהזכירו המרגלים הם עניין חדש, נוסף על "ילידי הענק", והיא טענה אחרת לגמרי:

לאחרי דברי המרגלים על גבורתם של יושבי הארץ וילידי הענק, השתיקם כלב ואמר "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה" (יג, ל), והיינו שאין להתפעל מגבורתם של יושבי הארץ, כי משה כבר הראה נסים גדולים שלמעלה מן הטבע, "קרע לנו את הים והוריד לנו את המן וכו' (רש"י שם)", וממילא אין לפחד מיושבי הארץ, שהרי בכחו של משה להילחם עמם בדרך נסית.

ומכיון שנסתרה טענתם שיש לירא מילידי הענק והגבורים, באו המרגלים וטענו טענה חדשה "ושם ראינו את הנפילים":

אכן מ"ילידי הענק" אין לפחד, אך בין יושבי הארץ ישנם גם "ענקים מפני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים", וגבורת ענקים אלו אינה גבורה גשמית בלבד, שבזה יכול משה להילחם, אלא גבורתם גם

גבורה רוחנית הבאה מן השמים. וטענו המרגלים שנפילים אלו יכולים למרוד ולהתנגד גם לנסים מן השמים.

וזהו מה שחידש רש"י כאן ש"נפילים" היינו ש"נפלו מן השמים", בכדי לבאר את החידוש בטענה זו של המרגלים.

בגדר "וראיתם אותי"

ועשו להם ציצית ע"ש הפתילים התלויים בה, כמו ויקחני בציצית ראשי. דבר אחר, ציצית ע"ש וראיתם אותי, כמו מצ"ע מן החרכים (פ, לה. רש"י)

בנוגע למצוות ציצית נאמר בכתוב "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'" (טו, לט).

ויש לעיין בפירוש ענין "וראיתם אותו", די"ל בב' אופנים:

א. עצם מצוות ציצית הוא עשיית הציצית ולבישתן, ו"וראיתם אותו" הוא דבר נוסף הבא כתוצאה מקיום מצוות ציצית. ב. גם "וראיתם אותו" הוא מגוף מצוות ציצית.

ונפק"מ לדינא:

באם אין אפשרות לראות את הציצית, הנה באם אמרינן ש"וראיתם אותו" הוא מגוף מצות ציצית הרי לא קיים את המצוה כתיקונה. משא"כ באם אמרינן ש"וראיתם אותו" הוא דבר נוסף הבא כתוצאה מקיום המצוה, והמצוה עצמה אינה אלא עשיית הציצית ולבישתן, הרי גם כאשר אי אפשר לראות את הציצית קיים את המצוה כתיקונה.

ויש לומר, ששני אופנים אלו תלויים בשני הפירושים בתיבת ציצית שהובאו בפירוש רש"י:

לפי הפירוש שציצית הוא "ע"ש וראיתם אותו כמו מצ"ע מן החרכים", מובן שראיית הציצית הוא גדר מצות ציצית, וכשחסר בזה - חסר בחפצא דציצית.

לעומת זאת, לפי הפירוש שציצית הוא "ע"ש הפתילים" הרי החפצא דציצית אינו אלא הפתילים עצמם, וכאשר לובש בגד עם הפתילים התלויים, גם כאשר אי אפשר לראותם, קיים מצות ציצית.

הנודר טורפם
לעילוי נשבת
הרה"ת ר' יהודה לייב ב"ר
מרדכי אברהם ישעי'
ע"ה ג'תרט"ו
מוכר ב"ק אדמו"ר ז"ע
נלב"ע י"ד ניסן ה'תש"פ
תנצב"ה

חביבות ה"טף" ש"מפרר" את התורה ומצוותי'

ה"תינוק" מפרר יותר ממה ש"אוכל" בתומ"צ / המרגלים יראו שלא "תפורר" להם התורה ומצוותי' / עבודת ה"טף" – יקרה מאוד בעיני ה' / לימודו הפשוט של התינוק חביב יותר מבניין בית המקדש

עניין עיקרי ומרכזי בטענת המרגלים נגד העלי' לארץ, הי' "נשינו וטפנו יהיו לבז" (פרשתנו יד, א). גם במענה השי"ת לטענות המרגלים, יש דגש מיוחד על ה"טף": "וטפכם אשר אמרתם לבז יהי". . . המה יבואו שמה, ולהם אתננה, והם יירשוה" (דברים א, ט).

ויש לעיין בדבר: מה שהדגישו המרגלים בהפחדותיהם את אשר עלול לקרות לטף דווקא, הוא מובן. בטבע האדם, הרחמים והאהבה לטף הם בגילוי יותר, ועל כן ראו המרגלים לעורר בבני ישראל אימה ופחד ממה ש"טפנו יהי' לבז" דווקא. אמנם, מכך שגם במענה השי"ת מודגש שהטף דווקא יבואו לארץ ישראל, מובן שישנה שייכות מיוחדת בין ה"טף" לכניסה לארץ. וצריך להבין מדוע הטף קשור לביאת הארץ יתר על כולם?

ויש לבאר את עניין ה"טף" בעבודת האדם. ואזי ימצא מובן מדוע המרגלים הפחידו את בני ישראל מכניסת הטף לארץ, ומאידך, מה שהשי"ת הודיע שעיקר התכלית בכניסה לארץ היא ב"טפכם" דייקא, וכפי שיתבאר.

ה"תינוק" מפרר יותר ממה ש"אוכל" בתומ"צ

טבע התינוק באכילתו, הוא לאכול מעט מן המזון המוגש לו, ואילו את רוב המזון הוא מפורר ואינו אוכלו. וכן אמרו חז"ל (לקח טוב ויגש מז, יב) על יוסף ששבחו ה' במה שנתן "אוכל לפי ה"טף", כי לתינוק צריך ליתן אוכל רב, לפי שהוא מפרר יותר ממה שאוכל (וראה גם פסחים י, ב – "שדרכו של תינוק לפרר").

לקראת שבת

כל ג' הענינים שבספרי, אף שלכאורה הענין ד"פורק עול" לחוד מספיק לבאר הטעם שע"ז היא ככל המצות, הרי שגם ב' האחרים נצרכים לביאור ההשוואה).

וגם במאמר הב' שבספרי דהמודה בע"ז ככופר בכל התורה – יש להבין הכוונה, כי הנה כנ"ל רש"י על התורה הביאו להלן בכתוב את כל אשר צוה גו', ונקט בלשון "מגיד שכל המודה כו'" דמשמע שמכאן נתחדש הדבר, והרי לכאורה כבר לעיל בפ' משפטים (כג, יג) עה"פ "ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלקים אחרים לא תזכירו" כבר פרש"י "ללמדך ששקולה ע"א כנגד כל המצות ע"א שכוונתו לענין הב' הנ"ל, שחומרת ע"א שקולה "כנגד (חומרת) כל המצות כולן"; משא"כ מה שנתחדש בהא דהמודה בה ככופר בכה"ת (שבדרך פירוש רש"י על התורה למדנהו מהנאמר את כל אשר צוה גו') משמעו ענין הא' הנ"ל דע"ז היא יסוד כה"ת, פירוש דכיון שמצות איסור ע"ז קשורה עם האמונה בה' (ועיי' רש"י בחולין ה ע"א "העובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה") הרי היא היסוד לכל המצות, דבלי האמונה במצווה המצוות לא יצוייר ענין המצות, וזהו תוכן הל' "המודה בה ככופר בכה"ת", פירוש דמי שמודה בה שוב לא יצוייר אצלו לאח"ז קיום התורה, כי אינו מאמין ח"ו שיש מי שציוה עלי' ושוב הוא כופר במציאות של "תורה" שצריך לקיים, והיינו שאין זה רק תיאור חומרת המצוה או השוואתה למצות אחרות, אלא תיאור המציאות – שהמודה בע"א הרי הוא "ככופר (בפועל) בכל התורה כולה" (ולרש"י על התורה ילפינן לה מפרשתנו, היכא דלא מיירי בכל המצוות ככפ' משפטים, אלא מדובר אודות מצות ע"ז בלבד, והכתוב מפרט "את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם", הרי למדים מזה שהעדר הזהירות בע"ז פוגע בזהירות ב"כל אשר צוה ה' אליכם גו'", וזהו שאומר רש"י "מגיד שהמודה בע"א

ולכך נראה דבאמת ג' ענינים שונים יש כאן בחומרת ע"ז (הענין המתבאר בפרש"י בפרשת משפטים, וב' מאמרי הספרי), חדא מה שהיא יסוד לכל המצוות, שקיום כולן תלוי בה, ושנית שיש בה חומר השוה במשקלו לכל המצות (ע"ד שמצינו בעוד מצוות שהשוותה חומרתם לחומרת כל המצוות יחד), ושלישית שבעשייתה ישנו גם גוף התוכן של עשיית כל העבירות גופייהו, שמעשה עבודתה הוא הוא תוכן מעשיו של מי שיעבור כל התורה (ולא רק שהם ב' דברים שונים השווים זל"ז במשקלם).

דהנה בפרשת משפטים נתבאר לנו ענין הב' הנ"ל, דיש בה חומרה השקולה נגד חומרת כל המצוות, כי זה עולה מן הנאמר שם "ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלקים אחרים לא תזכירו", שזה שהכתוב מזהיר על שני הענינים (שמירת כל המצות והזהירות בע"ז) בהמשך זל"ז, מורה על ההשוואה בין "כל המצות כולן" ומצות עבודת כוכבים, וזהו שמדייק רש"י "ללמדך ששקולה ע"א כנגד כל המצות כולן", שכוונתו לענין הב' הנ"ל, שחומרת ע"א שקולה "כנגד (חומרת) כל המצות כולן"; משא"כ מה שנתחדש בהא דהמודה בה ככופר בכה"ת (שבדרך פירוש רש"י על התורה למדנהו מהנאמר את כל אשר צוה גו') משמעו ענין הא' הנ"ל דע"ז היא יסוד כה"ת, פירוש דכיון שמצות איסור ע"ז קשורה עם האמונה בה' (ועיי' רש"י בחולין ה ע"א "העובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה") הרי היא היסוד לכל המצות, דבלי האמונה במצווה המצוות לא יצוייר ענין המצות, וזהו תוכן הל' "המודה בה ככופר בכה"ת", פירוש דמי שמודה בה שוב לא יצוייר אצלו לאח"ז קיום התורה, כי אינו מאמין ח"ו שיש מי שציוה עלי' ושוב הוא כופר במציאות של "תורה" שצריך לקיים, והיינו שאין זה רק תיאור חומרת המצוה או השוואתה למצות אחרות, אלא תיאור המציאות – שהמודה בע"א הרי הוא "ככופר (בפועל) בכל התורה כולה" (ולרש"י על התורה ילפינן לה מפרשתנו, היכא דלא מיירי בכל המצוות ככפ' משפטים, אלא מדובר אודות מצות ע"ז בלבד, והכתוב מפרט "את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם", הרי למדים מזה שהעדר הזהירות בע"ז פוגע בזהירות ב"כל אשר צוה ה' אליכם גו'", וזהו שאומר רש"י "מגיד שהמודה בע"א

ג' ענינים בחומרת ע"ז כנגד כל התורה

יבאר החילוק בין הלשונות שמצינו בזה ברש"י על הש"ס, בספרי וברש"י על הכתובים

גרפינן בהוריות ח ע"א "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה (פרשתנו טו, כב), איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצות הוי אומר זו עבודת כוכבים", ופרש"י "שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה". והנה, בספרי על כתוב זה (וכ"ה במכילתא בא יב, ו) מצינו באו"א אחר קצת, וכמובא בפירוש רש"י גופא על הכתובים "בעבודת אלילים הכתוב מדבר, או אינו אלא באחת מכל המצות, ת"ל את כל המצות האלה, מצוה אחת שהיא ככל המצות, מה העובר על כל המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים אף מצוה זו פורק בה עול ומפר ברית ומגלה פנים, ואיזו זו ע"א". ונראה לומר דיש חילוק מהותי בין מה שפירש רש"י על הש"ס שע"ז שקולה ככל המצות מצד "כל המודה בה ככופר בכה"ת" לבין מש"כ בספרי דבמצוה זו פורק עול ומפר ברית כו' והוא כעובר על כל המצות.

ויבן בהקדים דהנה גם בספרי נזכר הא

ד"כל המודה בה ככופר בכה"ת", אבל שם הוא מבואר רק על הפסוק שלאח"ז "את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם", דמבואר בספרי (כמובא בפרש"י על הכתוב) "את כל אשר צוה וגו' - מגיד שכל המודה בע"א ככופר בכל התורה כולה ובכל מה שנתנבאו הנביאים שנאמר למן היום אשר צוה ה' והלאה" (ובספרי לפנינו הוא קצת בשינוי ועיין בזה בנחלת יעקב כאן). ולפמשי"ת בזה, לא לחינם הספרי (ורש"י על התורה) הזכירו ענין זה דוקא שם ולא בפסוק הראשון.

ויתבאר בהקדם הצריך בירור בענין המבואר בספרי "מצוה אחת שהיא ככל המצות, מה העובר על כל המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים, אף מצוה זו כו" - דיל"ע טובא מה הם ג' ענינים אלה בחומרת "העובר על כל המצות" ומהי דוגמתם בעובד ע"ז. (והלא דבר הוא שרש"י שלא בא אלא לפירוש הכתובים ראה נמי להזכיר

לקראת שבת

וכשם שהוא בגשמיות, כן הוא גם בענייני תורה ומצוותי'. התורה והמצוות מכונות בדברי חז"ל "מאכל ומשתה" (קהלת רבה פ"ב, כו ועוד). "מאכל" זה צריך להיכנס בפנימיותו של האדם ולזככו, ובאכילה זו יש חילוק בין "גדולים" בדעת, לבין אלו שהם בבחינת "טף" - קטנים בדעת:

הגדולים בדעת מנצלים רוב זמנם ורוב כוחותיהם בענייני תורה ומצוותי', וגם הם עוסקים בהן כראוי, לימוד לשמה ועסק המצוות לשם שמים בלבד.

ה"טף" לעומת זאת, הם אלו שקטנים בדעת ובמדרגה רוחנית, והמה מנצלים את רוב זמנם וכוחותיהם לעניינים אחרים. וגם כשעוסקים בתורה ומצוותי', הרי אלו נעשים לשם פניות אחרות, ולא לשם שמים בלבד.

והנה, כאשר עוסק האדם בתורה ומצוותי' לשמה, אזי התורה ומצוותי' זנות את הנפש ומקדשות אותה. אך כאשר חסר בכוונה, ועבודתו היא שלא לשמה ח"ו, הרי אין הקדושה חודרת בפנימיותו של האדם (ראה תניא פל"ט-מ). והרי זה כמשל אכילת התינוק שרוב המזון מתפורר ונופל בחוץ. וכמו כן הקטנים בדעת וברוחניות - שהתורה ומצוות שעוסקים בהן נכנסות בפנימיות אף מעט, והרוב "מתפורר" ואינו חודר בפנימיותם.

המרגלים יראו שלא "יתפוררו" להם התורה ומצוותי'

ומעתה יש לבאר את עומק טענת המרגלים "טפנו יהיו לבז", ועל יסוד מה שנתבאר בסה"ק (ראה לקוטי תורה ריש פרשתנו) בפנימיות עניין חטא המרגלים, שהיו "דור דעה" (ראה ויקרא רבה פ"ט, א. ועוד), ובוודאי הייתה אחיזה בקדושה לטענותיהם:

כאשר היו בני ישראל במדבר, היו מופשטים לגמרי מעניינים גשמיים. אמנם הי' להם גוף גשמי וצרכים גשמיים, אך ההתעסקות בהם הייתה בדקות ושלא בהגשמה: הם אכלו "מן" מן השמים שלא הייתה בו פסולת (יומא עה, ב), שתו מים מבארה של מרים, ואפילו מלבושיהם "ענני כבוד היו שפים בכסותם ומגהצים אותם. . הי' לבושם גדל עמהם" (רש"י עקב ח, ד).

וממילא במקום מעין זה, הרי ה"מזון" אינו "מתפרר". כי עיקר העסק הוא בעבודת ה' ובעניינים רוחניים. וגם איכות עסק התורה והמצוות היא כראוי, שהלא אין היסח הדעת מעניינים גשמיים.

וכאשר תרו המרגלים את הארץ, הבינו ששם יצטרכו להתעסק בעניינים גשמיים ממש, וממילא יראו שמא רוב הזמן ינוצל לעניינים גשמיים, ואפילו הזמן המועט שיוקדש לעבודת השי"ת, הרי התורה והמצוות שיקיימו אז יהיו עם פניות צדדיות ושלא לשמה, ואזי הם "יתפוררו".

וזהו שהתלוננו בפני בני ישראל "טפנו יהיו לבז" - שיעמדו במעמד ומצב של "טף" ברוחניות - ש"מפרר" יותר ממה ש"אוכל". ודאגה זו אינה רק על הילדים כפשוטו, אלא על כל בני ישראל שיתחילו להתעסק בעניינים גשמיים, וממילא לא תחדור בהם הקדושה כל כך כמו שחודרת במדבר.

עבודת ה"טף" – יקרה מאוד בעיני ה'

המענה לטענת המרגלים הי' "וטפכם אשר אמרתם לבזי יהי". . המה יבואו שמה, ולהם אתננה, והם יירשוה", והיינו שהקב"ה משיב שאכן בארץ ישראל ישנה עבודה בכחינת "טף" ש"מפרר יותר ממה שאוכל", אך הא גופא היא כוונת הכניסה לארץ, ויש תענוג ונחת רוח לפניו מעבודת ה"טף" דווקא.

אמנם עבודת דור המדבר, "דור דעה", היא נעלית ביותר. הם עוסקים כל זמנם בתורה ומצוותי, ועושים הכל לשמה וללא פניות. ומכל מקום הכוונה והתכלית היא בעבודת ה"טף" דווקא:

כאשר יש ליהודי עסק עם דברים גשמיים, והרי הוא נמשך אחריהם, ומכל מקום הוא כופה את עצמו ומקיים את התורה ומצוותי, הרי מעלת הכפי' שכופה את עצמו היא גדולה ביותר. ויקר מאוד בעיני ה' אותו מעט שעושה זה שכופה את עצמו, מעבודתם הנעלית של "דור דעה".

ומשום כך טענת המרגלים היא טעות, ויש להיכנס דווקא אל הארץ, מקום שבו צריך האדם לספק צרכיו הגשמיים בעצמו. ודווקא במצב זה, כאשר הוא כופה את עצמו לעסוק בתורה ומצוותי, אזי עושה הוא נחת רוח לפניו ית', ואפילו בעבודה שבכחינת "טף".

לימודו הפשוט של התינוק חביב יותר מבניין בית המקדש

"אין מקרא יוצא מידי פשוטו", ובאמת יש חביבות גדולה ל"טף" – התינוקות של בני ישראל דווקא, ומשום כך דווקא עליהם מבטיח השי"ת "וטפכם . . המה יבואו שמה" וגו':

לימוד התורה של ה"טף" נעשה באופן פשוט ונחות, ואף על פי כן, הרי בכמה עניינים יקר לימוד זה אצל השי"ת יותר אפילו מלימוד תורה של תלמידי חכמים גדולים.

ועד כדי כך, שאמרו חז"ל על הפסוק "ודגלו עלי אהבה" – "התינוק מדלג על האזכרה . . אמר הקדוש ברוך הוא ודילוגו עלי אהבה" (שיר השירים ב, ד. ובמדרש רבה עה"פ), והיינו שהתינוק שוגה ומדלג על הזכרת שמו של הקב"ה, ומכל מקום מאחר שלימוד התינוק הוא מתוך אהבה להשי"ת, הרי הדבר מעורר את אהבתו של השי"ת מלמעלה.

ומצד אהבת השי"ת ל"טף", נתן הקב"ה את התורה לכל בני ישראל, שהלא נתרצה השי"ת ליתן התורה רק לאחר שאמרו ש"בנינו ערבים בעדינו" (ראה שיר השירים רבה א, כד).

וכה גדלה מעלת וחביבות לימוד ה"טף", עד שאמרו חז"ל (שבת קיט, ב) "אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבניין בית המקדש". ומובן, שמבלי הבט על עוצם התענוג שיש להשי"ת מבניין בית המקדש, הרי התענוג מלימוד תינוקות של בית רבן הוא עצום ועמוק הרבה יותר.

מדוע התפלל משה
רק על יהושע?

ויקרא משה להושע בן נון יהושע
התפלל עליו – הושיעך מעצת מרגלים
(י, טו. רש"י)

אודות תפילת משה על יהושע יש להקשות דממה נפשך: מכיוון ש"באותה שעה כשרים היו" (רש"י בפרשתנו יג, ג), מדוע הוצרך להתפלל שיהושע ינצל מעצתם? ומאיך, באם הי' צורך בתפילה, מדוע התפלל רק על יהושע ולא על שאר המרגלים? והביאור בזה:

כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע מבאר בלקוטי תורה (פרשתנו לו, ד ואילך) שהמרגלים חפצו להישאר במדבר בכדי להמשיך לחיות בקדושה ובהתנתקות מכל עניני עולם הזה המטרידים ומבלבלים. ולא רצו להיכנס לארץ ישראל, שבה יוצרכו לרדת מדרגתם ולהתעסק בענייני העולם. ואכן, ייתכן שמצד דרגתם הייתה נתינת מקום לטענה כזו.

ואף שהמון העם בוודאי צריכים להיכנס לארץ ישראל ולהתעסק עם ענייני העולם, מכל מקום המרגלים עצמם, בהיותם אנשים נעלים וכשרים חשו שאין עבודה זו מתאימה להם.

אמנם, אף שסדר עבודה זו מתאים לצדיקים ול"כשרים", מכל מקום התפלל משה על יהושע שיושיעו השי"ת מעצתם:

נשיא ישראל, חייב לוותר על מעלתו ושלמותו העצמית, והרי הוא רועה נאמן ומסור לצאנו, ואם הצאן צריכים לעבוד בארץ ישראל דווקא, חייב הרועה להניח עצמו ושלמותו האישית על הצד, להתעסק בצרכי הדור כולו, ולהיכנס עם צאנו לארץ.

ומכיוון שיהושע עתיד הי' למלא את מקום משה כרועה ישראל, התפלל משה בעבורו שהשי"ת יושיעו מעצתם, ושיהי' אצלו ברור שהוא מוכרח להיכנס עם צאן מרעיתו לארץ.

זכירת המצוות תלוי' בטלית

והי' לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם
"וזכרתם את כל מצות ה'" – שכנן נכסריא של ציצית שש מאות
ישמנה וישים וחמשה קשרים הרי תרי"ג
(טו, לט. רש"י)

אודות מצוות ציצית כתב האור החיים הק':
"שאמרו (ראה תדבא"ר פכ"ו), כשראה משה מעשה המקושש אמר לפני ה' בימי החול לובשין ישראל תפילין וזוכרין המצות ביום השבת במה יזכרו, והשיב הקדוש ברוך הוא הריני נותן להם מצות ציצית שבה יזכרו וכו'".

והטעם שעל ידי ציצית יזכרו כל המצוות הוא, כי "ציצית" בגימטריא שש מאות, וביחד עם שמונת החוטים וחמשת הקשרים, הרי זה תרי"ג, ולכן פועלת ראיית הציצית את "וזכרתם את כל מצוות ה'".

ולכאורה אינו מובן: מאחר שמטרת המצוה היא לזכור את כל המצוות, וזכירת תרי"ג המצוות נפעלת על ידי הציצית, מדוע צריכים גם טלית, הרי לשם הזיכרון הי' די לכאורה גם בציציות לבדם?

ויש לבאר עניין זה:

טלית היא לבוש המקיף את האדם מבחוץ. ומבואר בסה"ק (ראה תניא פ"ה, ועוד) שאף שמזון ולבוש הם שניהם מצרכי האדם, הרי הבדל גדול ביניהם: המזון נכנס אל הגוף פנימה ומתאחד עמו, והלבוש הוא חיצוני ומקיף את האדם מבחוץ. הטלית, שהיא לבוש, רומזת על עניינים שאינם חודרים אל האדם, מחמת שהם נעלים ומרוממים ממנו, ואינם יכולים להתקבל אצלו בפנימיות בשכלו ורגשותיו.

וזהו עניין הטלית שבמצוות ציצית, שמזכירה היא לאדם שתרי"ג מצוות הן תלויות ונמשכות מן ה"טלית" – מעניין שלמעלה משכל ואין לאדם שום תפיסה בו.

עניין ומהות המצוות הוא דווקא כאשר האדם מרגיש ויודע שהמצוות תלויות בטלית, ומקורן ממדרגה שלמעלה משכל ומהשגת האדם, אך באם לוקח ציצית לחוד בלי טלית – היינו שאינו רוצה להכיר בעניין זה שבמצוות – אין כאן קיום מצוות ציצית, ואין זה מזכיר מאומה.